

ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ОКРЕМІ ПИТАННЯ

Чернадчук Т.О., доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Сумського національного аграрного університету

Остаточного обираючи європейські прагнення та європейський вибір, Україна взяла на себе зобов'язання розбудовувати розвинуту правову державу. Відповідно перед нею постає необхідність впроваджувати політичні, соціально- економічні, правові та інституційні реформи. При цьому, покращення економічних відносин, торгівлі, інвестицій та добросовісної конкуренції в значній мірі залежить від належного управління у сфері оподаткування. У зв'язку з політичною та економічною нестабільністю в нашій державі виникає потреба у реформуванні та підвищенні ефективності функціонування вітчизняної системи оподаткування, а також адаптації існуючого податкового законодавства до особливостей сучасних умов функціонування суб'єктів господарювання. Вагомий внесок в розбудову податкового законодавства зробили такі вчені-правознавці, як Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, окремі питання податкових правовідносин в своїх роботах досліджували Н. В. Воротіна, Т.А. Латковська та інші. Незважаючи на те, що протягом останнього періоду було проведено низку змін у податковому законодавстві держави, сучасна податкова система України є складною та суперечливою. Характерним для неї є складна, неоднорідна та нестабільна нормативно-правова база оподаткування, а також неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм. Важливим, в контексті проведення в Україні реформ, вбачається застосування принципів належного управління у сфері оподаткування, на які звертається увага в Угоді «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [1], яких дотримуються держави-члени на рівні ЄС. Принципи відіграють суттєву роль у побудові податкового законодавства. Їх значення підсилюється й тим, що принципи - це основоположні або фундаментальні засади законодавства, на підставі яких відбувається генеза, розвиток та функціонування податково-правових феноменів. Безперечно, вони мають бути основою формування податкового законодавства як в цілому, так і стосовно його складових. Закріплені у Податковому Кодексі України принципи стають орієнтиром як для самого кодексу, так і для інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в сфері оподаткування.

Наявність системи принципів є важливою передумовою для збалансування або точніше узгодження актів податкового законодавства, вони дозволять уникнути колізій, а у випадку їх наявності норми-принципи виступають як приписи вищого рівня. Стаття 4 Податкового Кодексу України містить перелік принципів, на яких ґрунтується податкове законодавство України: загальність оподаткування; рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу; фіскальна достатність; економічність оподаткування; нейтральність оподаткування; стабільність; рівномірність та зручність сплати; єдиний підхід до встановлення податків та зборів - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку [2]. Закріплені у Податковому Кодексі України принципи потребують докладного аналізу на відповідність їх узгодженості та оптимальності. Це зумовлено й тим, що вони є тими концептуальними засадами та положеннями на яких вибудовується податкове законодавство. Одним із важливих принципів, на наш погляд, слід вважати рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, тобто забезпечувати однаковий підхід до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу. Характеризуючи принцип рівності усіх платників перед законом, слід звернути увагу на наступні складові. Так, для платників податків характерною рисою є безпосередня рівність, що ставить їх у рівноправне становище щодо податкового преса. Наступною складовою є рівновага, під якою слід розуміти дію податкових важелів, направлених на підтримку економіки держави, збалансованого розвитку її різних галузей. 70 Нейтральність оподаткування, як один із принципів податкового законодавства, передбачає встановлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків. Важливим вбачається те, що податковий тиск повинен бути неупередженим до всіх категорій платників податків. Відповідно встановлення та стягнення податків повинно виключати надання переваг одним платникам в порівнянні з іншими. Сутність принципу

рівномірності та зручності сплати полягає в встановленні строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками. Принцип рівного податкового тягара (нейтральності, універсалізації) – передбачає загальнообов'язковість сплати податків і рівність всіх платників перед податковим законом. У сфері податкових відносин цей принцип означає, що не допускається встановлення додаткових, а також підвищення за ставками податків залежно від форми власності, організаційно-правової форми підприємницької діяльності, місцезнаходження платника податків і інших підстав, що мають дискримінаційний характер. [3, 24]. Встановлення податків та зборів повинно здійснюватися відповідно до платоспроможності платників податків, що знайшло своє закріплення в принципі справедливості. Принцип справедливості повинен реалізовуватися через реальне оподаткування. При цьому, слід враховувати наскільки об'єктивно розподіляється тягар податків серед різних груп і верств суспільства, а також на що витрачають зібрані податки. Як зазначалося вище, Україна сьогодні знаходиться в складних політичних та економічних умовах, що в значній мірі негативно впливає на хід реформ, в тому числі і в податковій сфері. Економіка держави потребує додаткових інвестицій, відповідно з метою залучення додаткових коштів в окремі галузі народного господарства, суб'єкти господарювання держава застосовує певні важелі. Серед таких важелів суттєве місце займають податкові пільги. Відповідно статтею 30 Податкового Кодексу України передбачено пільги в сфері оподаткування [2]. Підсумовуючи наведені міркування, зазначимо, що з однієї сторони застосування податкових пільг є необхідною умовою залучення додаткових коштів в галузі народного господарства України і відповідно покращення стану економіки держави, з іншої – порушуються основні принципи, що є основою податкового законодавства. Так, застосовуючи пільги для певної групи платників податків, законодавець порушує принцип рівноправного становища щодо усіх платників податків перед законом, недопущення будь яких проявів дискримінації, характерною рисою якого є безпосередня рівність щодо податкового преса. Порушується принцип соціальної справедливості, пов'язаний з об'єктивним розподілом податкового тягара серед різних груп і верств суспільства. Отже, можна констатувати про наявність конфлікту принципів і норм в податковому законодавстві, який потребує подальшого дослідження. В свою чергу, вирішення даної проблеми сприятиме удосконаленню податкового 71 законодавства, його узгодженості, сучасним

вимогам та соціальної спрямованості, а також підвищенню його ефективності.

Використана література:

1. Угода «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони» від 27.06.2014 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до матеріалу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2. Податковий Кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755- VI - [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу: <http://zakon.rada.gov.ua/-cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> 3. Податковий кодекс України : постатейний коментар : у 2 ч. П44 / В.В. Білоус, Л. К. Воронова, О.О. Головашевич та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. - Х. : Право, 2011. - Ч. 1. - 704 с.